

megalakult nálunk az első állatvédő egyesület 1845 márczius 27-én. Ez bár a szabadságharcz után, mint minden más egyesület megszűnt, de 1882-ben új életre ébredvén, azóta folytatja nemes működését.

Jobb sors vár most már remélhetőleg az állatokra, védelmébe fogadta őket a nemes emberiség, belátva, hogy ember és állat egymásra vannak itt utalva a földön, s bár az ember uralkodik is az állatok felett, azért nemesen kell gondolkoznia! Ne dölj vegyüljön az uralmába, hanem kegy!

A nők és az állatvédés.

Szirmai Jánostól.

Az állatvédés kétségkívül korunknak legmagasabb erkölcsi eszméje, mert legtávolabb áll az egoizmustól s a szellemi erőnek és lelki nemességnek oly körét kívánja meg, mely nemcsak az embert, hanem a sokáig oktalannak tartott állatot, még szélesebb keretében az egész természetet öleli fel.

Az állatvédés a haladás törvényének legvilágosabb bizonyítéka. Ha lelki szemeinkkel végig tekintünk az ókor keleti népeinek kasztrendszerén, melynek alsó fokán mindig találunk osztályt, melytől a lelket megtagadták, melynek istent imádni nem engedtek, melynek érintése beszennyező volt a magasabb kasztokra; ha a „Tamás bátya kunyhója“ irónőjének hajmeresztő leírását olvassuk s azokban egy elnyomott osztálynak korbácsütésektől véres sebeit látjuk: büszkén állhatunk meg

másztam fel s a fészekben a két kis vörösbeget láttam csak, a mint tátogatták esőrüket. Éhesek voltak szegények, hiszen nem volt már gondozójuk, megölte gyámolítóikat az a csúf macska. Most már tudtam, miért ugrott el oly ijedve előlem, most már tudtam, mit tartott szájában.

Bizonyára, mikor a két madárka aludt, felhasználta a kedvező alkalmat, felmászott a fára s gyilkosa, megölője lett volna a kicsinyeknek is, ha az én odamenetelem meg nem gátolja ebben. Hiszen talán jobb is lett volna szegényeknek, mert így meg éhen vesznek, gondoltam magamban. Én ugyan próbáltam esőrükbe egy rovar tenni, de oly ijedve bujtak össze, hogy felhagytam a kísérlettel, mert láttam, hogy én nem segíthetek rajtuk.

Mozdulatlanul, szomoruan ültem a fészek mellett s vártam, hogy mikor hunyják be szemeiket, mert azt hittem, hogy pár percenél tovább nem élhetnek. Már azt is elhatároztam, hogy hol fogom őket eltemetni s milyen szép sírt készítek számukra. Mig ily szomorú gondolatokkal foglalkoztam, megfeledkeztem

egy magasabb lénynek itélőszéke előtt, mert mi ime nemcsak, hogy visszaadtuk az embernek eltagadhatatlan lelkét és megadtuk emberi jogait; de felismertük az állatban is a szunynyadó értelmet, a lélek nyomait, belevontuk szeretetünk körébe s védjük, óvjuk az emberek és a természet mostohaságaitól.

A fethisismus korában az ember a lelket önmagán kívül kereste; mi önmagunkban találjuk meg és pedig oly mértékben, hogy azt a természetbe is bele olthatjuk.

Nyilvánvaló, hogy ez az óriási haladás az emberi *én* s a természet felfogásában a *férfi* műve. Ő volt az, ki részint a történeti eseményektől nyomatva, részint az elvont gondolkodás által emeltetve, elismerte az embert embernek, proklamálta a szabadság, egyenlőség és testvériség eszméit; ő volt egyszerűen az, ki természettudományi kutatásaival közelebb jutott az emberi lélek megismeréséhez és innen azon erős alapu hypothesishez, hogy a szellemi élet az állatokban is nyilvánulván, az állati lélek létezésének lehetősége nincs kizárva. S ezen feltevéstől csak egy lépés hiányzott a már előbb jelzett erkölcsi fokhoz, melyen az állatokat is belefoglaljuk abba a nagy körbe, melyet lelki szeretetünkkel átölelünk.

S evvel eljutottam jelen elmélkedésemnek voltaképeni czéljához, vagyis annak kiderítéséhez, hogy a *nő* mennyiben volt előidézője vagy részese ennek az erkölcsi haladásnak.

Nézzük ismét a történetet. Nincs ugyan sehol sem kimutatva, de azért határozottan merem állítani, hogy az átmenetet a nomád életből azon állapothoz, mely a későbbi társadalmi állapotoknak s a műveltségnek alapját megvetette, nagy részben a *nő* idézte elő. Szervezetének gyöngeségénél fogva a ház körüli munkára utalva, s a természettől gyöngéd gondoskodás-

a másik fészekről az eresz alatt, — meg annak lakóiról. Csak akkor jutottak eszembe, mikor a két fecskét a cseresznyefa felé láttam repülni. Mindkettő egy-egy rovar tartott csőrében s bámulva láttam, hogy a kis vörösbeigyek számára hozták azt. Megetették, elrepültek s ismét zsákmánnyal jöttek vissza, de ezt már saját kicsinyeik számára hozták.

Igy ment ez felváltva, egyszer egyik, azután a másik fészekhez vitték a táplálékot mindaddig, míg elégnék találták. Megnyugodva jöttem le a fáról, mert tudtam, hogy védenceim biztonságban lesznek. Másnap, harmadnap ismét a fecsképár látta el a kis vörösbeigyeket, az én nagy örömemre. Már szépen növekedtek, s én kíváncsian vártam, mint fogják a fecskék repülni tanítani saját és mostoha fiaikat. De sajnos, meg kellett válni a szép természettől, meg kedvenc cseresznyefámtól s az én kedves madaraimtól.

Városba kellett mennünk, hogy iskolába járhassak, mert már hat éves voltam. Szomoru szívvel bucsuztam el utolsó reggel a két fészektől s még reggeli kalácsom is szétmorzsol-

sal megáldva, bizonyára ő volt az, ki az állatok egy részét a házhoz szoktatta, gondozta s így az állattenyésztés alapját megvetette. Hogy az állattenyésztéssel nem sokára az állandó lakkely szüksége állott be, s hogy ezeknek megalapítása minő további fejleményeket vont maga után — bizonyára ismeretes.

A később felépült társadalmi szervezetek a nőt teljesen kizárták mint activ tényezőt s így hatása történeti adatokkal nem bizonyítható be. Csak a női lélek ismerete és az új kor jelenségei azok, melyek világossá teszik, hogy a férfira gyakorolt nemesítő befolyása többé-kevésbé minden sociologikus keretben érvényesült.

S itt talán helyén való lesz, e hatás okának kiderítése ezeljából a női lélekkel foglalkozni.

Az újkornak egy szellemi előkészítője — Voltaire — mondotta ez örök igaz szavakat: az asszony nyilvánvalóképen arra van teremtve, hogy a férfit megszeliditse. Ennek oka kétségkívül a nőnek túltengő érzelmi életében rejlik. Merész, de nem alaptalan állítás, hogy míg a férfinál a tapasztalati jelenségek gondolatot keltenek, a nőnél inkább érzelmet szülnek, melyből a rendes logikai uton átugorva intenzív uton jut az igazság megismeréséhez. S ebből következtetem azt, hogy míg a férfi csak történeti uton s fokozott gondolkodással jutott az állatvédés eszméjére, addig a nő, minthogy az eszme közvetlenül szívéhez férközött, állatvédő volt már sokkal előbb, mintsem a férfi mint ilyen megkezdte volna az akeziót, s ennek előidézésében példaadásának bizonyára nagy része volt.

Allításom még plausibilisebb lesz, ha megfigyeljük a két nemnek lelki tulajdonságait a gyermekkorban, tehát abban az

tam madaraimnak, hogy jól lakjanak belőle. A fecskepár jóindulatu szembehunyorgatással fogadta adakozásom, s úgy láttam gyermekes képzelődésemmel, mintha ők is szomorúbbak lettek volna, hogy meg kellett válniok mindennapi látogatójuktól s hallani véltem, a mint „Isten hozzád“-ot mondanak.

Azóta sok év telt el. A városi életben sok mindent lehet látni, élvezni, de nélkülözni kell a szabad természetet, a legszebbet a földön. Nem is tudtam én azt elfelejteni sohasem. Mindig vágyva gondoltam vissza arra a szép kertre, arra a két fészekre. Ha látok egy árvát, mindig az jut eszembe, ha vajjon akad-e oly nemes szívü emberbarát, ki felnevelje őket, mint a hogy a fecskepár gondját viselte a kis madaraknak? — Ha vajjon akad-e? —

Leírtam ezt a kis történetet, melyről egy időre csaknem megfeledkeztem. Az igaz, hogy ez se nem értekezlet, se nem valami szép kis mese, se nem vers s érdeme mindössze abból áll, hogy igaz, vagy legalább igaz lehetne.

időpontban, mikor a pszichologiai különbségek még nem oly praegnansak.

A kis leány mindent personifikál, míg a fiu szemlél és kérdez. George Sand meséli, hogy gyermekkorában a virágokkal, a madarakkal, kutyával, macskával, sőt a butordarabokkal is dalolva beszélgetett. Ha egy kis lány a mezőre megy, bizonyára a virágokat szed és bokrértába fűzi őket; a fiu valószínűleg sétatálczájának suhogtatását érezteti velük. A kis lány a kis macskát megmosdatja, megfésűli, szalaggal disziti; a fiu pedig a cicza farkával hangtani kísérleteket rendez.

Mindezek a lelki jelenségek a fejlődő korral erősödve, világosan mutatják a nagy különbséget a női és a férfi lélek között; érthetővé teszik azt a gyengédséget, melylyel a nő az állatok iránt viseltetik és megmagyarázzák azt a hatást, melyet más érzelm közvetítésével ugyan, de azért nem gyengébb mértékben a férfi lelkének finomodására s oly nemes érzelm, mint a minő az állatvéde, befogadására gyakorol.

A női nemnek ezen hatását azonban legekleatásabban az újabb kor jelenségei mutatják. Most, hogy társadalmi szokásaink a nőnek mégis bizonyos mozgékonytságot engednek, minden philanthropikus intézmény alapításában, minden jótékony egyesületben nagy mértékben részt vesz, sőt helyenkint teljesen önállóan működik. Buzgalmával, odaadásával sarkalja, versenyre hívja a férfit s így a humanismus terén megindult mozgalmaknak nagyobb kört szab és működésüket áldásosabbakká teszi.

Az állatvédő egyesület tagjai között is szép számban vannak képviselve a nők, kedves rábeszélő tehetségükkel a legjobb taggyűjtők s a választmányban is helyet foglalva, intellectualiter is közreműködnek a kitűzött cél elérésében.

S itt hadd állapodjak meg ez elméleti fejtegetés után, hogy ennek eredményeképen egy gyakorlati javaslatot tegyek az állatvédő egyesület választmányának.

Iparkodtam ugyanis kimutatni, hogy a nő lelki dispositójánál fogva legelsőbbben volt az, ki az állatvéde, már akkor is gyakorolta, mikor ennek erkölcsi alap gondolatával tisztában sem lehetett; hogy ő volt az, ki minden korban azt a nemesítő befolyást gyakorolta a férfira, mely ez eszmének megtestesülését sietette, s hogy végre ő az, a ki jelenben is határozó részét végzi az állatvéde nemes feladatának.

Mindezekből az világlik ki, hogy voltaképen ő van hivatva leginkább arra, hogy ez eszmének a legszélesebb körben propagandát szerezzen. Propagandaszerzést mondtam, mert jól tudom, hogy az eszmének gyakorlati kivitele gyakran oly férfias fellépést és oly exponálást követel meg, melyet a nőktől természetszerűleg nem kívánhatunk meg.

De igen is remélhetjük, hogy midőn a nemes cél érdekében az eszme terjesztését, buzdításukat és lelkesítésüket kér-

jük, nem fognak késni az eddigieknél is nagyobb számban zászlónk köré csoportosulni. Meg vagyok győződve, hogy nem csekély mértékben ez már most is megtörtént; de az egyesületnek, midőn céljainak megvalósításáról van szó, appellálni kell minden társadalmi osztályra, s hogy ezeket megnyerje, fel kellene kérnie *minden művelt hölgyet*, a kinek családja van, hogy az állatvédés eszméjét, úgy a családban, mint azonkívül közvetlenül és közvetve terjeszse.

Azt hiszem, ha megnyertük a nők szívét, a férfiak többsége sem fog sokáig közönyös maradni s tevékenysége egy részét szívesen fordítja az egyesület magas céljának elérésére.

A nők pedig édes öntudattal gondolhatnak arra, hogy ime ismét egy oly missiót teljesítettek, mely nemes hivatásukhoz teljesen illő. Válaszszák mottóul Vörösmartynak e kissé átalakított szavait: gyujtsd meg szereteted világát s követni fognak a haza legjobbjai.

Országos Széchényi Könyvtár